

Kaszás Attila játékát elegáns visszafogottság és igen erőteljes színpadi jelenlét jellemzi. Don Juanja fádnek, enerváltak tetsző, sok mindenben túl lévő ember, aki egészen váratlanul, apró érzéki vagy intellektuális szikra hatására tud tűzbe jönni s átváltozni ellenállhatatlan *chameurré* vagy minden veszélyt kihívó és válláló lovaggá. Nem találja helyét a képmutató fensőbbiségek, az ostoba lányok, a kapzsi hitelezők világában; hozzájuk igazából viszonya sincsen – vélhetően innen ered rezignált kedvtelensége. A csábítás, a hazugság, a kettő meg kettő hitének hangoztatása leginkább környezetét provokáló unaloműzés. Kaszás látszólag szűk regiszteren játszik, ám azt a viszonylag kevés színt, melyből a szerepet kikeveri, gazdagon árnyalja, és dinamikusan változtatja. Az alakítás így nem pusztán a következetesen végigvitt szerepkonceptióval, hanem ritka szuggesztivitásával is hat. Ez a Don Juan valóban csak az Égnek lehet ellenfele, ám az Ég kevés jelét adja annak, hogy a neki tulajdonított törvények működtethetnék ezt a világot.

A játékból nem következik tehát, hogy maga a pokol nyelné el Don Juant. A látványos kép némileg ironikus visszfényt adja a zárlatnak, kitűnően illeszkedve a hőstől a hiányzó morált számon kérő, de ettől a moráltól lényegében idegen világon ironizáló kon-

ceptióba. Kár, hogy az izgalmas értelmezést hol haloványan megoldott jelenetek, hol túlzottan didaktikus megoldások gyengítik (égi és földi hatalom, tekintély egymásra kopírozódása például minden bizonnyal érthető lenne akkor is, ha Don Juan nem nézne csaknem minden hangsúlyozandónak vélt pillanatban sokat sejtetően az ég felé). Kidolgozottságát és hatását tekintve sem egyenletes színvonalú a kecskeméti *Don Juan*, de koncepciózus-sága, eredeti játékleitai és a főszereplők nívós alakítása okán mégis érdekes, részsikereket is hozó bemutatónak érzem.

MOLIÈRE: DON JUAN VAGY A KŐSZOBOR VACSORÁJA (Katona József Színház, Kecskemét)

FORDÍTOTTA: Petri György. DRAMATURG: Gyergyádesz László. DISZLET: Székely László. JELMEZ: Jánoskúti Márta. RENDEZŐASSZISZTENS: Teklesz Zsuzsa. RENDEZŐ: Bodolay Géza.

SZEREPLŐK: Kaszás Attila, Epres Attila, Balogh Erika, Bori Tamás, Fazakas Géza, Rubold Ödön, Magyar Éva, Horváth Erika, Szokolai Péter, Sirkó László, Széplaky Géza, Kertész Richárd, Báhner Péter.

KARSAI GYÖRGY

Töredék történetek

■ BÉKÉS PÁL: VISZ-A-VÍZ ■

A műfajmegjelölés: két csereszabatos félkomédia. Mit *ta- kar(hat)* a félkomédia megnevezés? A mű időtartamára vonatkozik, azaz két, egyenként nem egész komédiáról van szó? Vagy a szigorúan vett műfaji besorolására? Ez utóbbi esetben azonban, ha félig komédia játszódik a színen, akkor a másik félig-ben mit látunk? Vagy arra utal a megjelölés, hogy a két fél együtt kiad egy egészet? Sajnos, ez sem talált; a kétszer egy felvonás legfeljebb távoli utalások formájában egészíti ki egymást. Amit a szórólapp nem tisztázott, azt az előadás sem teszi meg.

Békés Pál új drámája legalább egy tucat tragédia és/vagy komédia, bohózat, melodráma, farce stb. anyagát sűríti két, térben és időben elkülönített egyfelvonásos színpadi műbe. Hangsúlyozottan a teljesség igénye nélkül álljon itt néhány felbukkanó téma: szerelmi háromszög(ek); öngyilkossági kísérlethez vezető út; barátság, féltékenység; Ikarosz-történet; a múlt árnyai; meg nem valósult életpályaálmok; pedagógus pályaelhagyási kényszere; lakás-maffia, ukrán maffia, drog- és fegyvermaffia; kocsmái mikrotársadalom valahol a világ végén; osztálytalálkozó; impotencia versus női gyöngédség; leszakadók és a külvilág; az apaszeretet romboló hiánya; nővérek egymás közt, szőnyeg alá söpört családi múlt; extrém sportok, lelki és testi devianciák. És akkor az árvízről még nem is beszéltünk. Pedig mindkét színpadi játékhoz ott van keretnek a tavasszal fenyegetően közeledő, majd mindent elsöpítő Tisza. Ha ott van. Merthogy időről időre kinéznek ugyan hőseink az ablakon (a fiúk a büfé, a lányok a túlparti nyaraló ablakán), és konstatálják, hogy valami nem stimmel – a fiúk oldalán idővel zsiráf, vasúti kocsi, templom, Attila sírja, a Parlament is elúszott már –, de ez különösebben nem izgat senkit, miként az időnkénti, min-

denkit földre döntő földrendés (?) sem. Fölkelnek, ki-ki leporolja nadrágját, és visszazökkenünk a verbális pepecselés közegébe.

Furcsa dráma, annyi szent! Nem rossz anyag, egyáltalán nem, sőt! Mindössze emészthetetlenül és dramatizálhatatlanul sok. *All-zuviel ist ungesund* – mondta figyelmeztetőn annak idején nagymamám úgy a tizennegyedik lekváros gombóc magamba tömése körül.

Pedig remek dramaturgiai ötlet várja a nézőt az előcsarnokban (amúgy a város egyik lehangulatósabb pöttöm, vagányan egyszerű színházi büféjéről van szó): kétféle jegyet kapunk, lilát vagy sárgát. A lilával a fiúk partján játszódó történetet láthatjuk először, a sárgával a lányokét a túlparton. Személyesen a rendező igazít útba az egyik, illetve a másik terem felé. Elismerésre méltó bravúr, hogy a Stúdió „K”-ban egyszerre két játékteret is ki tudtak alakítani; igaz, az előadás egy adott pillanatában a nők sivalkodása óhatatlanul belezavar a csendesebb eszközökkel dolgozó fiúk történetébe. Az egy dráma – két történet, két színpadi tér egyébként manapság divatosná vált dramaturgiai megoldás. Csak éppen nagyon óvatosan kell vele bánni. Már a Békés Pálnak valószínűleg mintául szolgált Árni Ibsen-műnek, a *Mennyországnak* tavalyi, kaposvári előadása is csak annak köszönhetné nézhetőségét, hogy Keszég László és Réthly Attila ikerrendezésében remek ötlettel egyszerre, egy térben, de két, egymásnak fordított színpadon, kint és bent játszották az amúgy igencsak gyengécske művet. (Hogy e nélkül a színpadra állítási *trouville* nélkül mennyire kiüresedik ez a világszerte diadalmasan hódító sztárdrab, arra szomorú bizonyíték az Ódry Színpadon vizsgálóelőadásoként most futó változat, amelyben a jórészt tehetséges ifjú színészek Lengyel Ferenc rendezésében egyetlen térben, de két felvonásban nagyon gyenge produkciót tudnak csak létrehozni.)

Hannus Zoltán (Bernáth) és Huszár Zsolt (Mák)

Békés elképzelésében az azonos időben játszódó két történet-csokor (a fiúké, illetve a lányoké) párhuzamosságát a mindkét helyszínen jól látható helyre függesztett falióra emeli ki (délután négytől ötig játszódik a cselekmény). Ugyanakkor a szerző – nyilván szándékosan, de vajon miért? – kihagyja azt az ötletet, hogy ugyanazokat a drámai konfliktusokat ismerjük meg a két drámában, egyszer női, egyszer férfi szemszögből láttatva-megélve. A két helyszínen a szereplők esetlegesen, homályosan játszanak egymásra, így végül is a két előadás során egyetlen történettörődék sem egészül ki szerves egészé.

A mindent markolni akaró történet sok csodabogarat sodor egymás mellé a Tisza mindkét partján, s e megoldás nagy előnye, hogy remek színészi megoldásokra teremt lehetőséget. A színészek jobbára élnek is a felkínált lehetőséggel: a női oldalon kiemelkedő alakítás Nyakó Juli Emmája, a fiúknál Huszár Zsolt Mákja. Nyakó Juli lefojtott indulatokat tud egy-egy mozdulattal, szemvilággal érzékeltetni (húga iránti szeretetét és gyűlöletét, apjuk iránti imádatát, férje iránti megvetését, racionális és irracionális félelmeit). Kispolgári élete, amelyet a tudós férj (Nádasi László)

mellett felépített, s amelybe belefér, hogy évek óta Mák szeretője, a szemünk láttára omlik össze, vagy hogy stílszerű legyen, süllyed a semmibe (talán az áradó Tisza mélyére). Huszár Zsolt nehezebb helyzetben van, hiszen egyszerre kell a semmit nem felejtő szerelmes lírai-romantikus bosszúvágyát és egy mániákus őrült repülési bolondériáját megjelenítenie. Ebből következően akkor igazán hiteles, amikor Tomával és Bernáthtal (Hannus Zoltán) szellemi párharcot vív, nem pedig akkor, amikor elfuserált Daidaloszként nádpálcikákat szegezcsel legyezőszerű ízévé, hogy majd a rájuk erősített vászondarabbal a levegőbe emelkedve átröppenjen (fogadásból, de talán nem mellékesen a szerelmeséhez – de szép mitológiai utalás ez is!) a túlpartra. Az alakításban sajnos semmi ironia, semmi távolságtartás nincs, pedig a két szerep közötti feszültséget legfeljebb groteszkre vagy abszurdra hangolva lehetne elképzelni.

Nagyon jó Topor Rita Lizája; a színésznő érzékletesen tudja felmutatni a kibontakozni képtelen szakmai tehetség és a szerencsétlen magánélet csaldásainak egymásra rakódásából felépülő kegyetlenséget, az egykor talán szeretett nővér iránti gyűlöletet. Erotikus kisugárzása még azt is sejteti, hogy ittlétének egyik célja tán a remények szerint nemsokára megérkező Mák megszerzése.

Kissé kakukktojás jellegű a két nővér már-már kibontakozó történetét váratlanul félbeszakító, az árvíz elől idemenekülő leszbikus pár (Bacskó Tünde és Homonnai Katalin) betoppanása (a természeti katasztrófa dramaturgiai rugalmassága határtalannak bizonyul). Mindkét nő súlyos pszichés problémákkal terhelt, ám e problémák a szűkre szabott időkeretben természetesen kifejtethetetlenek; pedig izgalmas lenne többet megtudni az egykor volt színésznő, Verocska színpadi bukásának hátteréről, amiként külön drámát érdemelne a gyengeelméjűeket ápoló Csilla szellemi összeomlásának, zavart tudatállapotának háttere is. Kettejük bábszínházas betétjét – egy ősrégi vicc bábokra adaptált megjelenítését – legjobban elfelejtetni. Diana (Eszes Fruzsina) hálátlan szerep, ő a csodabogár-panoptikum legkirívóbb alakja. Önmagában akár remek komédia kerekedhetne az extrém sportokban élete célját megtaláló lány nyilazós-karatézós, egyszerre szomorú és komikus életútjának bemutatásából, de itt és most ez az elem csak a kaoszt növeli.

Nádasi Lászlón látszik, hogy mint tudós és megcsalt (együttal csalárd) férj sok mindent meg tudna csinálni, ha a szerepe meg lenne írva. Réthelyi András és Hannus Zoltán az egykori osztálytársak szerepében egy tizenöt éves érettségi találkozásból keveredtek a történetbe, nem is tehetnek mást, mint hogy felmondják félresiklott élettörténetüket (külön-külön természetesen mindkettő izgalmas drámaanyag); egyébként meg kívülről asszisztálnak az egyetlen kibontott konfliktushoz, Toma és Mák összeépítéséhez. Szabó Domokos kifejezetten szellemes – mondanom sem kell: a többiekéhez semmilyen ponton nem kapcsolódó – külön történetet prezentál a gengszterek hálójába keveredett, nyomorgó biológianár szerepében.

Fodor Tamás rendezése a maximumot hozza ki Békés Pál darabjából. Mindkét helyszínen jó tempójú, sok ötlettel fűszerezett játékot látunk Szegő György funkcionális, a teret jól kihasználó díszletében. De csodát Fodor sem tehetett: ami dramaturgiailag nem vagy rosszul működik, azt mégoly remek rendezői ötletekkel sem lehet eltakarni.

BÉKÉS PÁL: VISZ-A-VÍZ! (Stúdió „K”)

DÍSZLET: Szegő György. JELMEZ: Németh Ilona. RENDEZTE: Fodor Tamás. SZEREPLŐK: Nyakó Juli, Topor Rita, Bacskó Tünde, Homonnai Katalin, Eszes Fruzsina, Nádasi László, Huszár Zsolt, Hannus Zoltán, Réthelyi András, Szabó Domokos.